

POSTANOWIENIE

23 kwietnia 2026 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ireneusz Kunicki

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 23 kwietnia 2026 r. w Warszawie
zażalenia Banku
na wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 11 czerwca 2024 r., I ACa 1640/22,
w sprawie z powództwa S.M. i M.P.
przeciwko Bankowi
o zapłatę i ustalenie,

**uchyla zaskarżony wyrok, pozostawiając rozstrzygnięcie
o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu
kończącym postępowanie w sprawie.**

(E.C.)

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 22 lipca 2022 r. Sąd Okręgowy w Warszawie: 1. Zasądził od pozwanej - Banku na rzecz powódek S.M. i M.P. kwotę 1 223,00 zł wraz z ustawowymi odsetkami; 2. Oddalił powództwo w pozostałym zakresie oraz powództwa ewentualne, 3. Umorzył postępowanie w zakresie cofniętego

powództwa dotyczącego wniosku o stwierdzenie nieważności części umowy kredytu z 11 lipca 2006 r. w zakresie ustalonej tam waluty kredytu; 4. Obciążył powódki solidarnie obowiązkiem zwrotu na rzecz pozwanego kosztów procesu, szczegółowe rozstrzygnięcie pozostawiając w tej mierze referendarzowi sądowemu. Oddaleniu podlegało żądanie główne o zapłatę i ustalenie oraz ewentualne o zapłatę i ewentualne do niego żądanie o ustalenie, wszystkie powiązane z nieważnością całej umowy oraz żądanie ewentualne o zapłatę powiązane z nieważnością klauzuli walutowej. Uwzględnieniu podlegało wyłącznie roszczenie ewentualne o zwrot kwoty powiązanej z tzw. spreadem, w związku z uznaniem zapisu umowy kredytu w tym zakresie za abuzywny, a w konsekwencji za bezskuteczny.

Wyrokiem z 11 czerwca 2024 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie na skutek apelacji powódek uchylił zaskarżony wyrok w punktach drugim oraz czwartym i w tym zakresie przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Warszawie, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zakwestionował „ocenę dowodów” przeprowadzoną przez Sąd Okręgowy, który ocenił, że umowa zawarta przez strony jest umową o kredyt walutowy, gdy tymczasem jest to umowa o kredyt denominowany kursem franka szwajcarskiego, a zatem umowa o kredyt złotowy. To „wadliwe ustalenie” Sądu Okręgowego przełożyło się, w ocenie Sądu odwoławczego, na nierozpoznanie istoty sprawy. Wadliwe były także ustalenia, że oceniana umowa nie zawiera klauzuli waloryzacyjnej, a także, że powodowie mogli spłacać kredyt w świetle postanowień umowy od początku w walucie denominacji. Sąd Okręgowy miał też dokonać błędnej wykładni tej umowy. Wadliwa ocena zawartej przez strony umowy doprowadziła Sąd Okręgowy do błędnego wniosku, że nie występowała w niej klauzula ryzyka walutowego oraz w konsekwencji do uchylenia się od oceny tej klauzuli w kontekście abuzywności. Konsekwencją tych „błędnych ustaleń faktycznych” była przedwczesna ocena, że zawarta przez strony umowa jest ważna, a nadto, że została skutecznie wypowiedziana. Błędne stanowisko Sądu pierwszej instancji przełożyło się na wadliwe zastosowanie art. 189 k.p.c. Sąd ten bowiem uznał, że skoro umowa była ważnie zawarta, a następnie skutecznie

wypowiedziana, powódki nie wykazały interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieważności umowy. W takiej sytuacji również doszło do nierozpoznania istoty sprawy, skoro powódki wskazywały w powództwie głównym i żądaniach ewentualnych zarówno na tzw. bezwzględną nieważność umowy, której Sąd Okręgowy się nie dopatrzył, jak również na abuzywność części postanowień umownych. W zakresie klauzul przeliczeniowych ocena taka została dokonana przez Sąd pierwszej instancji, natomiast nie rozważono klauzuli ryzyka walutowego. Powódki nie wyrażały woli sanowania postanowień niedozwolonych, a zatem wobec stanowiska powódek rozważeniu winno podlegać w dalszej kolejności to, jaki występuje skutek zamieszczenia przez pozwanego w ocenianej umowie postanowień niedozwolonych.

Pozwana wniosła zażalenie na wyrok Sądu Apelacyjnego, zarzucając „naruszenie przepisów postępowania, które miało wpływ na wynik sprawy, tj. art. 386 § 4 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie i wadliwe przyjęcie, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy, podczas gdy wyrok tego Sądu był oparty na dogłębnym zbadaniu całości zgłoszonego w sprawie materiału dowodowego, głębokiej analizie stanu faktycznego i przepisów prawa”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie zasługiwało na uwzględnienie.

Jak wynika z art. 386 § 2 i 4 k.p.c. sąd drugiej instancji uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji jedynie wówczas, gdy doszło do nieważności postępowania, nierozpoznania istoty bądź gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Podstawą wydania przez Sąd apelacyjny zaskarżonego wyroku była druga z wymienionych przesłanek.

Zgodnie z utrwalonym orzecnictwem Sądu Najwyższego przez nierozpoznanie istoty sprawy należy rozumieć nieprawidłowość rozstrzygnięcia, która polega na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy lub zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu błędnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca

roszczenie powoda (zob. np. postanowienia SN: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, OSP 2003, z. 3, poz. 36; z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15; z 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16). O nierozpoznaniu istoty sprawy można także mówić wówczas, gdy sąd pierwszej instancji dokonał prawnej oceny żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co w konsekwencji oznaczałoby konieczność poczynienia kluczowych ustaleń w instancji odwoławczej po raz pierwszy. W takiej sytuacji procesowej zachodziłaby konieczność uchylenia orzeczenia sądu pierwszej instancji z uwagi na respektowanie uprawnień stron, które wynikają z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. np. postanowienia SN: z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z 23 września 2016 r., II CZ 73/16; z 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16; z 16 listopada 2022 r., III CZ 268/22; z 10 marca 2023 r., III CZ 449/22).

Jak wynika z analizy uzasadnienia zaskarżonego wyroku Sąd odwoławczy w sposób niewłaściwy zrozumiał pojęcie nierozpoznania istoty sprawy zawarte w art. 386 § 4 k.p.c.

Sąd pierwszej instancji poczynił w sprawie zasadnicze ustalenia faktyczne istotne dla jej rozstrzygnięcia i ocenił merytorycznie ustalony stan faktyczny w kontekście sformułowanych w pozwie żądań. Sąd drugiej instancji dokonał wprawdzie odmiennej oceny prawnej zebranego materiału, nie jest to jednak okoliczność, która decyduje o zastosowaniu art. 386 § 4 k.p.c. Jeśli nawet Sąd Okręgowy popełnił błędy w zakresie czynienia ustaleń faktycznych, czy też oceny prawnej, w tym nawet pominął przesłanki wynikające z art. 58 k.c., nie oznacza to, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy (zob. np. postanowienie SN z 16 maja 2023 r., III CZ 124/23). Należy podkreślić, że Sąd drugiej instancji, realizując swoją rolę procesową przewidzianą w modelu apelacji pełnej, po ponownym poczynieniu ustaleń faktycznych, może dokonać odmiennej niż Sąd pierwszej instancji oceny prawnej umowy kredytowej oraz jej poszczególnych elementów oraz samodzielnie przeanalizować skutki prawne tej oceny, zwłaszcza w zakresie ewentualnej nieważności.

Wadliwa ocena braku interesu prawnego strony powodowej w wytoczeniu powództwa o ustalenie i przedwczesne jego oddalenie z tej przyczyny może prowadzić do nierozpoznania istoty sprawy (zob. postanowienie SN z 26 października 2016 r., III CZ 40/16). Sytuacja taka nie miała jednak miejsca w sprawie niniejszej, gdyż Sąd Okręgowy, pomimo przyjęcia, że powódki nie posiadały interesu prawnego w zakresie żądania ustalenia nieważności umowy, w istocie ocenił umowę pod tym kątem, uznając ją za ważną.

Podsumowując, Sąd pierwszej instancji w zaskarżonym apelacją wyroku rozstrzygnął o żądaniach pozwu i odniósł się do jego materialnoprawnej podstawy, a w konsekwencji nie można zasadnie twierdzić, że Sąd ten nie rozpoznał istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c.

Z omówionych przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie, stosownie do art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ k.p.c. i art. 394¹ § 3 k.p.c.

Ireneusz Kunicki

(E.C.)

[a.ł]